

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- NOVI PROGRAMI NE PRESKUŠNJI, str. 2
- ZASEBNE ŠOLE TUDI PRI NAS? str. 2
- ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA 1988, str. 3
- ŠOLSTVO ZA SLOVENCE NA MADŽARSKEM, str. 4
- TELEVIZIJA V ŠOLI, str. 5
- VELIKO TEŽAV SE ZAČNE V ŠOLI, str. 9
- UČNI NAČRTI ZA SLOVENŠČINO IN RESNIČNOST, str. 10

Današnja šola je napoved jutrišnjega življenja

Iz nagovora Mirana Potrča, predsednika Skupščine SRS, ob podelitvi Žagarjevih nagrad in priznanj

Stane Žagar je s svojo »novo šolo« zasnoval delo, ki je tudi danes že vse prej kot končano. Za zmeraj pa si je treba zapomniti njegovo opozorilo, da »ne bomo s šolo zgradili nove družbe, ampak da bomo z novo družbo zgradili novo šolo«. Ta resnica o medsebojni soodvisnosti in vplivu družbe na šolo in šole kot pomembnega dejavnika razvoja družbe jutrišnjega dne se zelo potrjuje tudi v zdajšnjih družbenih in gospodarskih razmerah.

Današnja šola, kakršna je po svoji vrednosti, socialni in intelektualni podobi, je napoved našega skupnega jutrišnjega življenja, in to tako zanesljiva napoved, da še tako velika družbena skrb ne more povsem odtehtati njenega pomena. To postaja splošno spoznanje, morebiti v Sloveniji še bolj poudarjeno kot drugod, preprosto zato, ker razen kakovostnega znanja in preverjene strokovnosti nimamo takšnih drugih virov, na katerih bi ustvarili svojo prihodnost. Zato ni presenetljiva kritičnost, s katero je pospremljeno vse, kar se dogaja v šolstvu. Razumljiva so tudi močno povečana pričakovanja, ki jih starši naslavljajo na učitelje svojih otrok. Doba, ko so druge dejavnosti – industrija, trgovina, kmetijstvo itn. bile deležne mnogo večje družbene in

javne pozornosti kot šola – je za zmeraj mimo. K temu je, in to je dobro, pripomoglo tudi delovanje samoupravnih interesnih skupnosti, v katerih so se interesi za boljšo šolo lahko mnogo jasneje izrazili. To je razumljivo, saj v gospodarstvu danes ni mogoč noben resnejši razvojni korak več, če ga poprej ne pripravimo po izobraževalni strani ali če ga sproti ne podpiramo s strokovnim spopolnjevanjem in prekvalifikacijami. To premika šolo v središče družbenega zanimanja, prinaša pa ji nove velike odgovornosti in terja njeno bistveno spremenjeno odzivnost na potrebe razvoja.

V naprednih družbah je izobraževalni sistem prerasel v razvojno strategijo. Na višjih stopnjah tehnološke in socialne razvisti so namreč strokovnjaki

tako pomembni, da z opredelitvijo načinov njihovega oblikovanja in razvrstitve že določajo tudi glavno smer družbenega razvoja. Kdaj in kako bomo pri nas uveljavili takšno načelo, je odvisno od zrelosti družbenih institucij, pa tudi od samega področja izobraževanja.

Družbene institucije – delegatske skupščine, izvršilni organi, asociacije združenega dela idr. – se zdaj ne morejo pohvaliti z dosežki pri uresničevanju načrtovanih družbenih razvojnih ciljev. Toda tudi te družbene institucije, posebno pod vplivom vse jasnejših spoznanj o nujnem prehodu v novo kakovost družbenega in gospodarskega razvoja, vse bolj sproti preverjajo svoje dozdajšnje opredelitve, kritično vrednotijo stanje na vseh področjih družbenega življenja in z veliko pripravljenostjo dajejo in sprejemajo pobude za temeljito družbeno preobrazbo. To gotovo velja tudi za vzgojno-izobraževalni sistem, ki je v svoji vsebinski zasnovi, družbeni vlogi in ciljih glede gmotnega položaja in samoupravne organiziranosti stalna vsebina razprave, prever-

janja in iskanja boljših in ustrežnejših rešitev. Najširša družbena razprava o preobrazbi vzgoje in izobraževanja je pokazala, da je treba ne le preveriti, temveč tudi dopolniti Zakon o usmerjenem izobraževanju. Predlog za izdajo sprememb in dopolnitev tega zakona je v delegatski razpravi. Aktualna vprašanja zadevajo gotovo tudi odnos med splošnimi in posebnimi interesi v izobraževanju, med vlogo in pristojnostmi Skupščine SR Slovenije in nje-nega izvršnega sveta, ki morata zagotavljati uresničevanje narodnih interesov in zakonskih pravic ter med vlogo in pristojnostmi samoupravnih interesnih skupnosti, posebej tudi posebnih izobraževalnih skupnosti, vlogo in položaj Univerze v sistemu vzgoje in izobraževanja ter pri zagotavljanju možnosti za vpliv Univerze na razvojne vidike družbe in naroda.

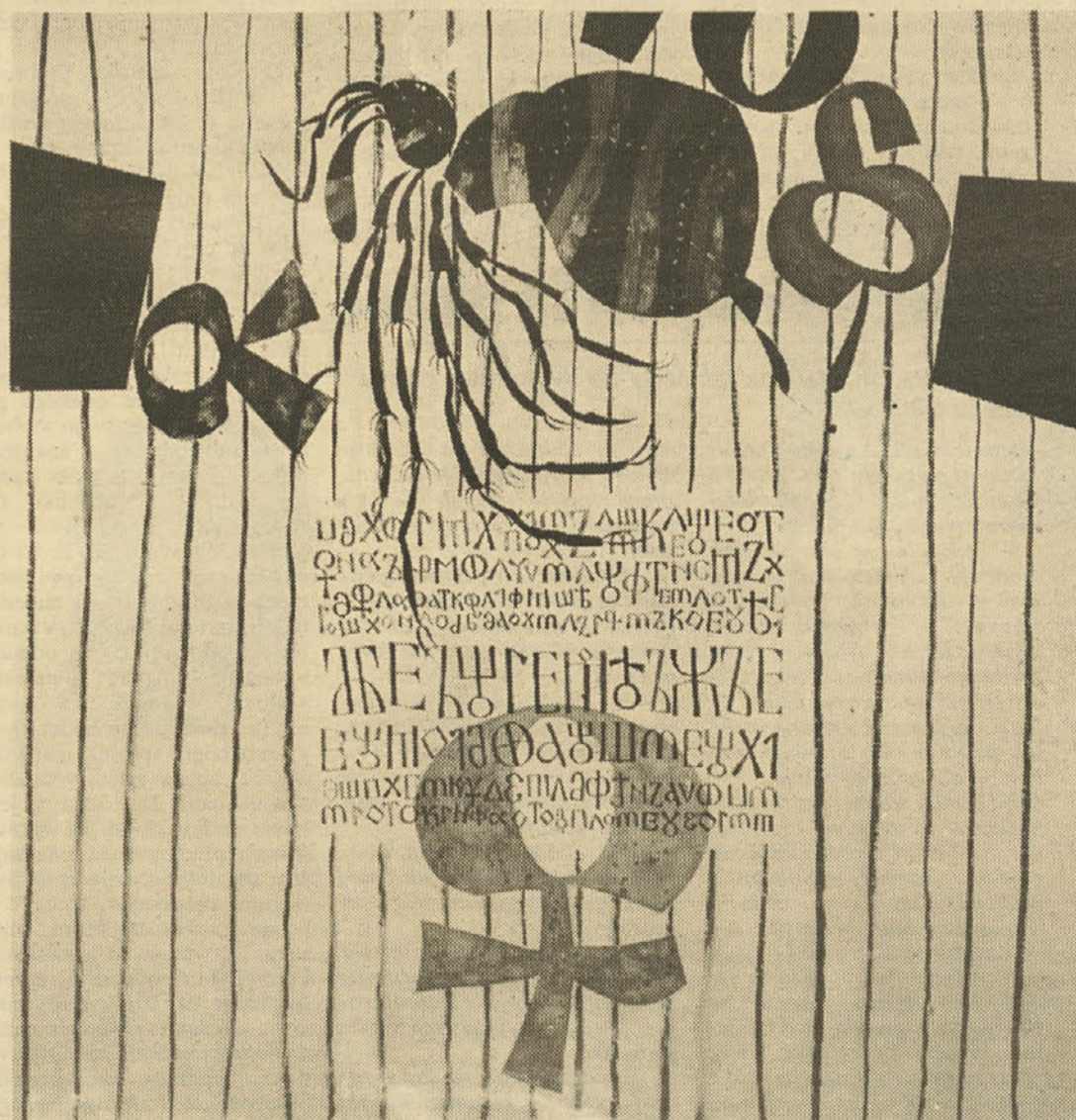
Veliko teh vprašanj je aktualnih tudi v ustavni razpravi. Pri tem je nesporno in lahko rečemo v Sloveniji plebiscitarno sprejeto načelo, da mora imeti za vsebino in gmotne možnosti razvoja sistema vzgoje in izobraževanja kot eno temeljnih vprašanj in možnosti za uveljavljanje identitete in razvoja vsakega naroda, polno odgovornost republika Slovenija. Ni sprejemljivo, da bi del teh svojih izvornih in bistvenih pristojnosti narodi prepuščali v skupno urejanje ZVEZNIH ORGANOM. To pa seveda ne pomeni, da ni tudi nam v Sloveniji veliko do tega, da bi imeli čim višjo raven znanja v vseh republikah in pokrajinah, za resnično odprtost vseh oblik in stopenj izobraževanja za pripadnike vseh narodov in narodnosti, za širjenje možnosti za svobodno izbiro kraja zaposlitve glede na potrebe združenega dela in posameznikove interese, za prenos najnaprednejšega znanja in izkušenj, za vsebinsko še bogatejše in uspešnejše sodelovanje. Toda to sodelovanje mora biti spoznana potreba, ustrezati mora tudi lastnim interesom in ne more biti vsiljevano. Tem načelom pa dogovarjanje republik in pokrajin nedvomno ustreza bolj kot pa skupno odločanje v zveznih organih.

Ni dobro, da šola prepočasi dojema svoj novi položaj in drugačno družbeno vlogo pri ustvarjanju možnosti za bolj kakovostno družbeno preobrazbo. Nezapljivost ali kar odklanjanje, s katerim je pospremljena vsaka nekonvencionalna izobraževalna potreba in seveda vsaka alternativna oblika pridobivanja novega znanja, priča o prevladujoči ne-dejavnosti, ki izobraževalni sistem oddaljuje od tega, da bi se potrdil kot napoved nove višje stopnje družbenega razvoja. Da

bi izobraževanje lahko bilo strategija, mora izhajati iz celote razvoja, to pa pomeni, da mora prej kot drugi odpraviti industrijsko razdrobljenost. Pri tem so v napoto številne zahteve in usmeritve iz preteklosti, da naj izobraževalni programi odslkajo prav zdajšnjo delitev dela, vendar so vsaj tolikšna ovira tudi predmetne drobitve v izobraževanju samem, ki ne dovoljujejo, da bi šola samo sebe zagledala v celostni vlogi nosilke projekta jutrišnje družbe. Zelo verjetno je tudi Žagar mislil prav na to, ko je govoril, da »največ grešimo ravno pri usmerjanju pouka v lokalizem brez svetovne povezave... šola bi morala biti središče, iz katerega žari kultura med narodi z vsemi dogajanci kraja in še naprej zunaj kraja in države«.

Med oblike zavračanja nove vloge izobraževanja v družbenem razvoju je treba šteti tudi vztrajanje pri obsegu šolskega dela in podcenjevanju kakovosti izobrazbe. Gre za najboljčljivejšee vprašanje vrednostnega sistema, ki ga morajo sproti potrjevati tako šole med seboj, s priznavanjem boljših izobraževalnih dosežkov, kot tudi učitelji z boljšim nagrajevanjem strokovnejšega pedagoškega dela, da bi ga končno lahko dosledno uveljavili v odnosu do učencev. Mnogi, ki nasprotujejo upoštevanju kakovosti izobraževalnega dela, iščejo oporo v argumentu nesprejemljivega elitizma, kot da ni najbolj škodljiva in najbolj nepravilna od vsega enakost v neznanju.

Krizne razmere niso ravno spodbudne za uveljavljanje nove šole. Psihoza preživetja lahko navede k ukrepom, ki so za vzgojo in izobraževanje skrajno neprijetni. Omejevalni ukrepi, uveljavljeni v zadnjih obdobjih, so deloma tudi posledica prepričanja, da v hudih časih šolstvo ne more biti prva skrb. Po drugi strani pa je lahko kriza odločilna priložnost, da se uveljavi avtoriteta znanja. Vsi naši razvojni ne-uspehi so bolj ali manj posledica neznanja in vsa naša neobgljenost v spoprijemanju z razvojnim zastojem izvira iz pomanjkanja sposobnih strokovnjakov. Avtoriteta znanja je v resnici merilo naše prodornosti, učinkovitosti in gospodarnosti. Njeno zapostavljanje nas obsoja na slepo tavanje brez upa na skorajšnji izhod iz krize. Seveda pa se tudi to kot vsaka druga stvarna avtoriteta mora potrjevati z dejanji in dosežki. Izziv za izobraževanje je torej velik, vendar tudi skrajno težaven. Sprejeti pa ga mora, sicer ga bo logika preživetja zrinila na družbeno obrobje, njemu samemu in celotni družbi v škodo.

Jože Čuhar: Beli totem 1975

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA 1988

Ugled znanja -
merilo naše prodornosti

Nagrade in priznanja je slovesno podelila Izobraževalna skupnost Slovenije 25. marca 1988 v Okrogli dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Nagradjence in povabljenega Mirana Potrča, predsednika Skupščine SR Slovenije (njegov besede objavljamo v uvodniku), nagrade pa je podelil predsednik odbora za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj Ivan Godec.

Prisrčno slovesnost je obogatil koncert harfistke Mojce Zlobnik in flavtista Cveta Kobala, v plesni točki Čudesa pa se je predstavila plesna skupina Marina iz Šolskega centra Vojvodina Tolmin.

Nagrade so prejeli

DANICA CEDILNIK za predano pedagoško delo in izjemen delež pri razvoju pouka slovenskega jezika v osnovni šoli.

Po diplomu na Filozofski fakulteti v Ljubljani je najprej poučevala na osnovni šoli Staneta Žagarja v Kranju, nato pa na osnovni šoli Valentina Vodnika v Ljubljani, kjer se že 27 let intenzivno posveča razvoju pouka slovenskega jezika, predvsem pri uveljavljanju teoretičnih spoznanj v vzgojno-izobraževalni praksi. Hkrati ustvarjalno prenaša svoje izkušnje in spoznanja na druge učitelje na območju Ljubljane.

Sodelovala je pri pripravi učnega načrta za slovenski jezik v osnovni šoli, pri učbenikih in imela predavanja za učitelje razrednega pouka. Pogosto je sodelovala s Pedagoško akademijo v Ljubljani in bila mentorica študentom na njihovi praksi.

Svoje strokovno delo je usmerjala na več problemov, še posebno na vertikalno povezanost

pouka slovenskega jezika na razredni in predmetni stopnji, in uveljavila nekatere nove oblike dela.

Delo pri pouku je dopolnjevala z uspešnim mentorstvom v interesnih dejavnostih in bila zelo uspešna pri spodbujanju ustvarjalnosti učencev, predvsem v literarnem krožku in pri šolskem glasilu. Pomemben pa je tudi njen prispevek k sodelovanju s starši.

JOŽE DOLINŠEK za predano vzgojno-izobraževalno delo v kmetijskem šolstvu in za zglede organizacije in vodenje celodnevne osnovne šole.

Pot prosvetnega delavca je začel ubirati v kmetijskem šolstvu. Več kot dve desetletji je vzgajal učence v sadjarstvu na Vinarsko-sadjarški šoli Svečina. Prenajljal je učne načrte za kmetijske šole in objavil strokovne članke v revijah Sadjar in vrtnar in Sodobno kmetijstvo. Za razvoj kmetijskega šolstva je prejel po-

DR. ANA KRAJNC, redna profesorica na Filozofski fakulteti v Ljubljani, za izjemne dosežke na področju izobraževanja odraslih.

Že poldrugo desetletje ustvarjalno sodeluje v razvoju andragoške teorije in prakse na Slovenskem. S svojim strokovnim, pedagoškim, publicističnim in znanstvenoraziskovalnim delom se uvršča med vidne znanstvenike v Jugoslaviji, ki teoretično in praktično razvijajo izobraževanje odraslih in ga povezujejo kot enakovreden in enakopraven del enotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Z razvojem andragoške znanosti in v nenehni povezavi te znanosti z novostmi v svetu in s prakso so nastala njena temeljna andragoška dela, kot so: Izobraževanje - naša družbena vrednota, Metode izobraževanja odraslih, Metodika dopisnega izobraževanja, Motivacija za izobraževanje in druge, iz katerih slovenski andragoški delavci črpajo temeljno znanje za izobraževalno delo z odraslimi. V svojih delih uspešno združuje svoje široko znanje z empirično

pridobljenimi ugotovitvami. Zelo dragocen je tudi njen prispevek, ki ga ne daje le svojim študentom, temveč tudi strokovnjakom, delavcem in občanom s predavanji, pogovori, s svetovanjem v organizacijah združenega dela in delavskih univerzah.

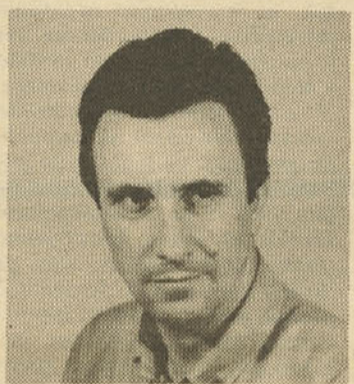
Eden njenih najpomembnejših prispevkov k izobraževanju odraslih je uveljavljanje organiziranega izobraževanja v tretjem življenjskem obdobju, za starejše občane, kar je izjemnega družbenega pomena s humanističnega vidika.

JOŽE FILO za izjemne uspehe v vzgoji in izobraževanju, široko razvejeno publicistično in kulturno delo in za 25-letno uspešno vodenje Festivala Kurirček.

Diplomiral je iz slavistike in kot srednješolski profesor poučeval v Ljubljani in Mariboru. Več kot deset let je potrjeval svoje strokovno in pedagoško znanje kot pedagoški svetovalec za slovenski in srbohrvaški jezik, dokler ni leta 1975 postal ravnatelj srednje pedagoške šole v Mariboru, kjer dela še zdaj.

Osrednjo pozornost zaslužijo njegovi uspehi pri oblikovanju in pospeševanju programske in pedagoške posodobljene šole s posebnim poudarkom na uresničevanju njene celostne kulturne vloge in uveljavljanju sodobnega pedagoškega dela v praksi.

Ob naporih in uspehih v šoli in za šolo se je potrdil v vidnega publicista, zlasti s preučevanjem in poročanjem o madžarsko-slovenskih književnih in kulturnih stikih, v recenzenta šolskih učbe-

BOJAN PAVLETIČ za svoje uspešno kulturno in narodno delovanje, ki ga uresničuje s telesnovzgojnimi dejavnostmi v slovenskih srednjih šolah na Tržaškem.

Bojan Pavletič je ena najvidnejših osebnosti slovenske zamejske javnosti v Italiji. Rojen je bil v Trstu, odrasel pa je v Jugoslaviji, kamor se je moral umakniti njegova narodnostno zavedna slovenska družina. Takoj po vojni se je vrnil v Trst in tam maturiral na obnovljenem slovenskem učiteljskišču. Kot učitelj telesne vzgoje na slovenskih višjih šolah v Trstu je svojo dejavnost sčasoma razširil na razvoj

Akademik prof. dr. **IVAN VIDAV** za obsežno raziskovalno, znanstveno, pedagoško in organizacijsko delo.

Že leta 1946 je postal docent za matematiko na univerzi v Ljubljani in tu se je začela njegova ustvarjalna pot.

Profesor Vidav združuje v sebi nedeljivo celoto lastnosti znanstvenika, pedagoga in mentorja organizatorja. Zaveda se, da je slovenskemu ljudstvu potrebna matematična znanost in da te ni brez domačega strokovnega slostva in domačih strokovnjakov, je napotila profesorja Vidava, da je napisal več temeljnih matematičnih del, brez katerih ne more delati ne matematik ne praktik, ne učitelj ne študent. Na takšen strokovnem temelju je štiri desetletja sooblikoval in vodil ljubljansko matematično šolo, iz katere je izšla večina zdajšnjih raziskovalcev in učiteljev matematike na Slovenskem. V tej šoli profesor Vidav ni bil le nedosegljiv predavatelj in organizator, tem-

PAVLA ZDOVC za ustvarjalno in požrtvovalno delo, prežeto s strokovnim znanjem in bogatimi izkušnjami, s katerim je pripomogla k razvoju predšolske vzgoje v občini Slovenske Konjice, na celjskem območju pa tudi v širšem slovenskem prostoru.

V prvih povojnih letih je iskala

telesne kulture med Slovenci na Tržaškem. Tržaški Slovenci ga štejejo med utemeljitelje slovenskega zamejskega športa na Tržaškem.

Popolnoma pa se je posvetil uresničevanju zamisli o telesni kulturi kot sestavini utrjevanja narodnostne zavesti in ljubezni do materinščine med Slovenci v Italiji in sestavini povezovanja med narodi. Po zaslugi Bojana Pavletiča je telesna kultura, skratka, združevanje šolske mladine v telesnokulturnih društvih in organizacijah postala ena pomembnejših in sodobnejših smeri delovanja med slovensko skupnostjo v Italiji, s tem pa tudi eden od odločilnih socializacijskih dejavnikov pri ohranjanju narodne kulture ter močna integracijska silnica etnične skupnosti. Svoje zamisli in praktične izkušnje je obdelal tudi v strokovnoteoretičnih razpravah.

Bojan Pavletič zasluži priznanje zaradi pedagoških ukrepov, ki jih dosega na svojem ožjem telesnovzgojnem področju, predvsem pa za ves tisti del svojega širšega kulturnega in narodnega delovanja, ki ga s telesnovzgojno dejavnostjo širi med mladino na Tržaškem.

več je z izrednim poslušom za potrebe časa posodabljal vzgojno-izobraževalne programe ter oblike in metode dela. V Društvu matematikov, fizikov in astronomov Slovenije, katerega predsednik je bil več let, se je prof. Vidav prizadeval za širjenje matematike med mladino, usmerjal jo je v študij matematike in naravoslovja in se zavzemal za vpeljevanje matematičnih znanosti v prakso.

poti in metode za vzgajanje predšolskih otrok, kajti izkušen in spoznanj je bilo takrat na tem področju zelo malo. Kasneje je kot ravnateljica uspešno uresničila zastavljeni cilj: razvoj in kakovost vzgojno-varstvenega dela v vzgojno-varstveni organizaciji Slovenske Konjice. Poudariti moramo njeno pionirsko delo pri

uvajanju celoletnih vzgojnih programov priprave otrok na šole za otroke, ki niso bili v vrtcu, ter pri uvajanju potujočih vrtcev. Tako že od leta 1975 v občini Slovenske Konjice skoraj ni bilo otroka, ki ne bi bil deležen vsaj ene oblike družbeno organizirane predšolske vzgoje. Prav tako je pomemben njen prispevek pri organiziranju oblike družinskega varstva v okviru vzgojno-varstvene organizacije za otroke, motene v telesnem in duševnem razvoju.

aktualno

Iz poročila ob podelitvi Žagarjevih nagrad in priznanj v letu 1988

Za to da je prosvetni delavec predlagan za Žagarjevo nagrado ali izobraževalna institucija za Žagarjevo priznanje, je treba delati nadpovprečno. Lahko bi rekli: dobiti mora najboljše ocene v svoji stroki, delovnem okolju, opaziti ga morajo zunaj ozkega pojma »šola« in treba je dobiti »odlično« tudi pri svojih učencih.

Odbor je pri tej odločitvi upošteval poleg svoje presoje še utemeljive predlagateljev in mnenja strokovnih institucij (Zavoda SR Slovenije za šolstvo in njegovih enot) ter mnenja organov SZDL, občin, pa tudi vse druge dodatne utemeljive in podpore kandidatom.

Letos se je Odbor prvič od-

ločil, da javno, v časnikih objavi imena vseh predlaganih kandidatov. To smo storili zato, da bi omogočili širšo presojo naše odločitve. V zadnjih dveh letih smo v Odboru večkrat razpravljali tudi o dodelavi postopka pri izbiri prejemnikov Žagarjevih nagrad in priznanj. Najpomembneje izražena misel je bila, da bi bilo treba najti takšno obliko podeljevanja Žagarjevih nagrad in priznanj, ki bi spodbujala tudi mlajše prosvetne delavce, in tiste, ki so z določenim izjemnim in morda enkratnim uspehom pripomogli k boljšemu izobraževanju v Sloveniji.

IVAN GODEC

Tri Žagarjeva priznanja

OSNOVNA ŠOLA V ZAVODU ZA REVMAČNE IN SRČNE REKONVALESCENTE ZA MLADINO DR. MARKO GERBEC V ŠENTVIDU PRI STIČNI

Kako čimprej ozdraviti mladega bolnika in obenem omogočiti čim kakovostnejši pouk, je zapleteno medicinsko in pedagoško vprašanje. Učitelji Osnovne šole pri Zavodu za revmatične in srčne rekonvalescence za mladino dr. Marko Gerbec v Šentvidu pri Stični se s tem vprašanjem ukvarjajo že od leta 1957. Šola skupaj z Zavodom skrbi za otroke s srčnimi okvarami in napakami pa tudi za diabetike, epileptike ter vedenjsko in osebnostno motene soloobvezne otroke. Zavod je terapevtska organizacija celostne rehabilitacije. Program življenja in dela je povsem prilagojen zmožnostim in sposobnostim posameznega otroka. Pedagoški delavci šole vzgajajo in izobražujejo otroke z veliko ljubezni, prizadevnosti in znanja, ki zahteva drugačno obravnavo tako ali drugače motenih otrok. Pri tem delu dosejajo nadpovprečne uspehe in je zato šola lahko zgled podobnim organizacijam.

Žagarjevo priznanje naj bo nova spodbuda vsem učiteljem šole, hkrati pa naj opozori odgovorne, da je treba več storiti za boljše prostorske možnosti te šole.

VISOKA EKONOMSKO-KOMERCIJALNA ŠOLA V MARIBORU, ki deluje že 28 let in v teh letih uspešno izobražuje na I. in II. stopnji strokovno osebe za naše gospodarstvo. V teh letih je šola dosegla zavidanja vredne uspehe pri organizaciji študija ob delu, saj je več kot 30 tisoč študentom približala študij z organizacijo študijskih središč po vsej Sloveniji.

Šola je vamenila posebno skrb oblikovanju zelo uspešnega andragoškega modela, s katerim si je v povezavi z združenim delom in strokovnjaki iz prakse zadala cilj - doseči višja merila v ekonomskih vedah. Tako delo se je ves čas potrjevalo tudi v sodelovanju z drugimi visokoškolskimi organizacijami v Jugoslaviji, z delovanjem v mednarodnem merilu in organizaciji skupnih mednarodnih strokovnih srečanj.

Z izredno prizadevnim notranjim in zunanjim strokovnim osebjem je šola stalno aktualizirala študijske programe in jih tako sproti prilagajala potrebam gospodarstva, predvsem na podlagi prenovne znanstvenih dosežkov in spoznanj. Visoka ekonomsko-komercialna šola je spoznala, da ne more biti dobrega in uspešnega šolanja strokovnih kadrov brez tesne povezanosti z združenim delom.

ZVEZA ORGANIZACIJ ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE (prej Ljudska tehnika) je v enainštiridesetih letih delovanja bistveno pripomogla k razvoju tehnične kulture v SR Sloveniji. V zadnjem desetletju je prerasla v sodobno, 300.000-člansko organizacijo, ki povezuje 11 strokovnih zvez in 65 občinskih zvez s 650 društvi in klubi. Imela je pionirsko vlogo pri vpeljevanju tehnične vzgoje v vzgojno-izobraževalni sistem. Vzgojila je številne mentorje in aktiviste, ki so širili tehnično znanje med mladino in je veliko pripomogla k zagotavljanju in razvoju gmotnih možnosti za širjenje tehnične dejavnosti.

Danes pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije delujejo štiri stalni organi: Svet za tehnično kulturo, Koordinacijski odbor šolskih zadrug, Koordinacijski odbor gibanja Znanost mladini in Kmetijsko tehnična komisija. Njena vloga je še posebno pomembna pri vpeljevanju sodobne komunikacijske in računalniške tehnologije v vzgojo in izobraževanje, ki je hkrati bistveno pripomogla k spreminjanju miselnosti v vseh plasteh družbenega življenja.

V široki paleti vseh dejavnosti je v ospredju mladina, ki prevzema dejavno vlogo v vseh oblikah širjenja tehnične kulture. S svojim delom je Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije postala zgled za uspešno, prodorno, inovativno in prožno organizacijo. Žagarjevo priznanje je priznanje za njen neprecenljivi prispevek k vzgoji in izobraževanju mladine v vseh 41 letih in obenem priznanje delovnim uspehom številnim aktivistom tehnične kulture, ki so opravili pomembno družbeno delo.

Televizija v šoli

1988

POMLADANSKI PROGRAM
APRIL, MAJ, JUNIJ

VSEBINA

- Urednikova beseda
- Spored
- Kemija
- Od Newtonove do Einsteinove mehanike
- V svetu mineralov
- Živa biologija
- Tuji jeziki

UREDNIKOVA BESEDA

Leto 1988 je za šolsko televizijo zelo pomembno. Končno smo lahko upoštevali predloge pedagoških svetovalcev in drugih strokovnjakov v vzgoji in izobraževanju in spravili na mali zaslon nekaj didaktičnih novosti, ki smo jih razvili v Sloveniji in ki lahko odločilno pripomorejo, da bodo učenci in učitelji imeli šolo raje. Učenje bo prijetnejše, to pa pomeni, da bo z manj truda več ostalo v glavah. Suho bi lahko zadevo označili z »racionalizacijo vzgoje in izobraževanja«.

Predlogov je veliko, večina pa je takšnih, da jih bomo nekaj spravili na televizijski zaslon v srednjeročnem obdobju. Trije so takšni, da bi bilo prav škoda, če bi jih zanemarili.

Pred nedavnim smo začeli snemati angleško slovnico v pravljičah. Učiteljici Dušica Kunaver in Marjeta Peterlin sta že pred letom dni v Cankarjevem domu prikazali, kako je mogoče slovnico prijetno obdelati v pravljičah. To bomo prikazali tudi na televiziji, in če bo kakšen učitelj angleščine želel te oddaje videti, bo lahko poklical Pionirski dom, ki bo posojal videokasete na to temo.

Tudi priprave za snemanje ciklusa **Živa biologija** se že končujejo. Šolski akvariji, vivariji in terariji so nekakšen neposreden stik učencev z naravo. Kako pa je mogoče navadno »šolo v naravi« izrabiti za raziskovanje in s kakšnim navdušenjem učenci to delajo, bomo prikazali v tem ciklusu. Učenci imajo pri takem prijemu drugačen odnos do učne snovi.

Učiteljica Lidija Cigoj nadaljuje svoje oddaje, namenjene naravoslovnemu dnevu. Tokrat obravnava gradbeni material Zemlje – **minerale**.

Medtem je že dozorel čas za učne pakete. Videokasete z drugim gradivom za učenje angleščine in nemščine bodo kmalu na slovenskem trgu. Oddaje za pouk angleščine so narejene po oddajah BBC, nemščina pa je za nas nova in jo bo šolska televizija morebiti še letos predstavila s svojim sporedom.

Tudi Pionirski dom napreduje pri pripravah za razvoj mediateke, ki bo namenjena vsem šolam na Slovenskem. Vsak učitelj, ki si želi sposoditi ali nabaviti popisano kaseto s programom šolske televizije, bo opravil vse, če bo poklical številko 317-981.

MAKO SAJKO

Šolska televizija je v svojem spomladanskem sporedu že prikazala tele oddaje:

TOREK

KEMIJA

Kemijski laboratorij
Destilacija
Kristalizacija
Sublimacija in ekstrakcija
Filtracija in sušenje
Segrevanje in ohlajevanje

FIZIKA

Razvoj mehanike
Postulati Newtonove mehanike
Newtonova kibernetika
Newtonova dinamika
Postulati Einsteinove mehanike
Einsteinova mehanika

TUJI JEZIKI

Angleščina – nadaljevalni I do VI
Francoščina – nadaljevalni I do VI

ČETRTEK

GLASBENA VZGOJA

Zapisi za mlade – Borut Lesjak, Janez Kuhar,
Marijan Lipovšek, Matija Tomc, Peter Lipar,
Makso Pirnik

KULTURNA DEDIŠČINA

Dunajski bidermajer
Stari Rimljani v naših krajih
Stari Grki v naših krajih
Dubrovnik
Dioklecijanova palača
Od Ohrida do Herakleje

SPORED ŠOLSKE TELEVIZIJE POMLAD 1988

				TOREK
Datum	Ura	PREDMETNIK	NASLOV CIKLA – EPIZODE	Traja
12. 4.	10.05	KEMIJA	Plini	27'30"
	10.35	FIZIKA	VII. Einsteinova dinamika	30'
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina VII	30'
	11.30		Francoščina VII	30'
19. 4.	10.05	KEMIJA	Meritve v laboratoriju	27'32"
	10.35	YFIZIKA	VIII. Einsteinova dinamika fotonov	30'
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina VIII	30'
	11.30		Francoščina VIII	30'
26. 4.	10.05	KEMIJA	Kvalitativna kemijska analiza	27'08"
	10.35	ZGODOVINA	Karl Marx I	23'40"
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina IX	30'
	11.30		Francoščina IX	30'
10. 5.	10.05	KEMIJA	Sinteza	23'55"
	10.35	ZGODOVINA	Karl Marx II	25'10"
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina X	30'
	11.30		Francoščina X	30'
17. 5.	10.05	KEMIJA	Elektrokemija	28'50"
	10.35	BIOLOGIJA		
		NARAVOSL. DAN	Minerali I	29'
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina XI	30'
24. 5.	10.05	KEMIJA	Površinska napetost	17'50"
	10.35	BIOLOGIJA		
		NARAVOSL. DAN	Minerali II	30'
	10.55	TUJI JEZIKI	Angleščina XII	30'
31. 5.	10.05	KEMIJA	Polimeri	20'42"
	10.35	TELESNA VZGOJA	Šola plavanja in reševanje iz vode I	30'
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina XIII	30'
7. 6.	10.05	KEMIJA	Od surovega železa do jekla	20'50"
	10.26	TELESNA VZGOJA	Šola plavanja in reševanje iz vode II	30'
	11	TUJI JEZIKI	Angleščina XIV	30'

				ČETRTEK
Datum	Ura	PREDMETNIK	NASLOV CIKLA – EPIZODE	Trajanje
14. 4.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Rado Simoniti	37'22"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Meštrović v Zagrebu	28'44"
21. 4.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Viktor Mihelčič	28'47"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Narodna galerija v Ljubljani	47'40"
28. 4.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Danilo Švara	33'05"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Narodni muzej v Ljubljani	35'35"
5. 5.	10. 05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Slavko Mihelčič	28'40"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Muzej neevropskih kultur Goričane	40'30"
12. 5.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Mira Voglar	27'30"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Tehniški muzej Bistra	33'27"
19. 5.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Jurij Gregorc	30'30"
		ZGODOVINA	Spominski park Kumrovec	26'
26. 5.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zapisi za mlade – Vilko Ukmar	32'15"
		KULTURNA DEDIŠČINA	Zakladi NUK	
2. 6.	10.05	GLASBENA VZGOJA	Zborovska delavnica	50'05"

KEMIJA

Navodila k filmom iz sporeda šolske TV jeseni 1987

Molekule, atomi, ioni
SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznavajo s poskusi in z modeli molekule, atome in ione
- spoznavajo, da sta tudi zrak in voda sestavljena iz zelo majhnih delcev
- se seznanijo s poskusi in z modeli z gradbo kristalov
- se seznanijo z možnostmi opazovanja molekul in ionov.

VSEBINA

Angleški kemik John Dalton je predpostavil, da so snovi zgrajene iz zelo

majhnih delcev. Imenoval jih je atome. Vsi atomi istega elementa so enaki. Atomi elementov pa se povezujejo med seboj v molekule spojin, npr. voda. Iz česa pa je sestavljen zrak? S preprostimi poskusi je avtor v filmu dokazal, da je tudi zrak sestavljen iz delcev.

Kaj pa trdna snov, kristali? Ravne, mejne ploskve in oblike kristalov so posledica notranje zgradbe kristalov. Torej so temeljni gradniki, ki sestavljajo kristale, lahko atomi, ioni ali pa molekule.

Avtor pokaže v filmu, kako je mogoče opazovati atome in molekule s pomočjo rentgenskih žarkov, elektronskega in ionskega mikroskopa.

Na koncu s primerjavo lastnosti različnih spojin, avtor opozori, da so te spojine sestavljene iz različnih atomov in molekul. S poskusi dokaže, da so lastnosti snovi odvisne od načina povezovanja vseh osnovnih gradnikov.

NAVODILO

Film je primeren za predvajanje v 7. in 8. razredu osnovne šole in v 1. letniku srednje šole pri predmetu kemija.

KOROZIJA

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI:

Učenci:

- spoznajo vrsto korozij
- se seznanijo s korozijo kovin
- spoznajo preprečevanje korozije in zaščito kovin.

VSEBINA

Korozija je uničevanje gradiva v reakciji z okoljem. V kemijskih in drugih procesnih industrijah, pa tudi npr. v gradbeništvu, reakcije gradiva z okolico

pomenijo velik problem. Korozivno okolje, ki uničuje gradivo, je lahko plin, tekočina ali trdna snov.

V filmu sta s poskusi prikazani kemijska in elektrokemijska korozija. Poudarek je na elektrokemijski koroziji kovin, ki nastane zaradi tvorbe lokalnega galvanskega člana.

Spoznamo tudi različne načine zaščite kovin: elektrokemijsko in kemijsko s prevlekami. Posamezne tehnike korozijske zaščite so prikazane tudi shematično in s tehnološkimi postopki.

V filmu prikazani postopki so delno zastareli.

Zaščita delavcev in varstvo pri delu nista dosledno upoštevana.

NAVODILO

Film je primeren za učence v srednjih šolah, predvsem v kemijski, strojni in metalurški usmeritvi.

NAFTA IN NJENO PRIDOBIVANJE

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

učenci:

- se seznanijo s teorijo o nastanku nafte
- spoznajo fizikalne in kemijske lastnosti nafte
- se seznanijo s tehnološkimi postopki črpanja, čiščenja in transporta nafte.

VSEBINA

Nastanek nafte še ni povsem razjasnjen. Avtor se v filmu odloči za hipotezo

o organskem izvoru nafte. Opozori na zmotno prepričanje, da se nafta nahaja v zemeljskih globinah v obliki jezer. Nafta, plini in voda zapolnjujejo prostore v poroznih kamninah. Od poroznosti kamnin je odvisna količina nafte, ki se nabira v takih plasteh. Da odkrijemo naftna nahajališča, so potrebne obsežne raziskave in draga globinska vrtnanja.

Tehnološki postopki pridobivanja nafte, kot so črpanje nafte, čiščenje in transport nafte, spoznamo v proizvodnih obratih NAFTA-PLIN, ki so prikazani v filmu.

NAVODILA

Film je primeren za učence v osnovni in srednji šoli. Daje temeljne informacije o nafti in je ustrezen kot dopolnilo k obvezni učni snovi.

KATALIZA

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo vpliv katalizatorjev na hitrost kemijske reakcije
- se seznanijo s homogeno in heterogeno katalizo
- se seznanijo s tehnološkim postopkom pridobivanja žveplove kisline ob prisotnosti katalizatorja
- se seznanijo z delovanjem katalizatorjev-encimov.

VSEBINA

Na hitrost kemijskih reakcij lahko vplivamo tako, da povečamo koncentracijo reaktantov in tako da povišamo temperaturo. V industrijskih postopkih pa povečamo hitrost kemijske reakcije s katalizatorji. Katalizator je snov, ki vstopa v kemijsko reakcijo in izstopa iz nje kemijsko nespremenjena.

Glede na agregatno stanje katalizatorja in reaktantov je lahko kataliza homogena ali heterogena. Zaradi katalizatorja poteka reakcija po drugačnih vmesnih stopnjah kot reakcija brez katalizatorja. Zato je pri teh reakcijah aktivacijska energija manjša.

Pri homogeni katalizi je zaradi manjše aktivacijske energije večji delež molekul, ki imajo energijo večjo od aktivacijske energije, zato je že pri nižji temperaturi mogočih več uspešnih trkov in s tem večja reakcijska hitrost.

Pri heterogeni katalizi pa na trdni površini katalizatorja lahko nastane aktivacijski kompleks ob manjši porabi energije. Tako ima več molekul reaktantov dovolj energije, da ustvarijo aktivacijski kompleks, ta pa nato razpade na produkte.

Homogena kataliza je v filmu prikazana z oksidacijo žveplovega (VI) oksida z dušikovimi oksidi pri proizvodnji žveplove (VI) kisline.

Primer heterogene katalize pa je kontaktni postopek pridobivanja žveplove (VI) kisline, pri katerem uporabljamo katalizator vanadijev (V) oksid ali pa platino.

Z zanimivimi poskusi je avtor prikazal pomen katalize in katalizatorjev pri biokemijskih procesih v živih organizmih.

Hitrejši razvoj tehnologije in znanosti omogoča uporabo katalizatorjev tudi kot zaščitnih sredstev pred onesnaževanjem okolja.

NAVODILA

Film je primeren za učence v srednji šoli ob obravnavanju kemijskih reakcij, ki potekajo ob katalizatorjih. Oglejajo si ga lahko tudi učenci 8. razreda v osnovni šoli.

OGLJIK

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- se seznanijo z različnimi lastnostmi diamanta in grafita
- spoznajo, da so lastnosti odvisne od prostorske zgradbe
- spoznajo različne spojine ogljika in njihovo uporabo.

VSEBINA

Prosti ogljik je v naravi v dveh oblikah. To sta diamant in grafit. Diamant je trd, močno lomi svetlobo, je večinoma brezbarven in ne prevaja električnega toka. Grafit je mehak, siv in prevaja električni tok. Diamant in grafit sta

sestavljena iz atomov ogljika; prostorska razporeditev atomov in elektronov pa je različna.

Naravna oblika ogljika je tudi premog, ki je nastal s karbonizacijo organskih snovi. Po stopnji karbonizacije ločimo: šoto, rjavi premog, črni premog in antracit. Čim starejši je premog, tem več je v njem ogljika. Antracit je najstarejši premog in vsebuje 90 do 95 % ogljika. Premog je pomembna surovina - ne le zaradi svoje energetske vrednosti, ampak tudi zato, ker s kemijsko predelavo premoga dobimo dragocene snovi (plin, koks, katran, amoniak).

V filmu so nazorno prikazane lastnosti ogljika in uporaba diamanta ter grafita tudi v industrijske namene.

NAVODILA

Film je primeren za predvajanje v prvem letniku srednje šole in kot popostritev pouka tudi v 7. in 8. razredu osnovne šole.

ANORGANSKE SPOJINE OGLJIKA

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo različne anorganske ogljikove spojine, njihove lastnosti in uporabo
- se seznanijo z različnimi možnostmi za pridobivanje ogljikovega dioksida in ogljikovega monoksida
- spoznajo Kippov aparat za pridobivanje plinov v laboratoriju.

VSEBINA

Avtor nas v filmu seznanja z anorganskimi spojinami ogljika. V naravi je ogljik v elementarnem stanju v obliki diamanta in grafita. Najbolj razširjena

spojina ogljika v naravi je kalcijev karbonat (kreda, marmor). Kalcijev karbonat je tudi v obliki minerala-kalcita. Prozoren kristal kalcita, ki lomi svetlobo dvakrat imenujemo islandski dvolomec.

Z žganjem kalcijevega karbonata - apnenca dobimo kalcijev oksid in ogljikov dioksid. Ogljikov dioksid onesnažuje atmosfero, vendar je nujno potreben rastlinam za fotosintezo. V majhnih količinah je prosti ogljikov dioksid raztopljen v vseh naravnih vodah, še posebno v mineralnih.

Ogljikov monoksid je strupen plin in nastaja pri nepopolnem izogrevanju premoga ali drv. Prav tako nastaja v mnogih tehnoloških procesih. Veliko ogljikovega monoksida odhaja v atmosfero z izpušnimi plini avtomobilov. Ogljikov monoksid je tudi sestavni del cigaretne dima.

NAVODILA

Film je primeren za učence v 7. in 8. razredu osnovne šole in tudi za prvi letnik srednjih šol.

ONESNAŽEVALCI ORGANSKEGA IN ANORGANSKEGA IZVORA

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo različne onesnaževalce in njihov izvor
- spoznajo posledice, ki jih polutanti povzročajo v različnih ekosistemih
- se seznanijo z nekaterimi načini predelave odpadkov.

VSEBINA

Pospešen gospodarski razvoj je povzročil celo vrsto ekoloških problemov. Vedno večja onesnaženost okolja, neizogibnost pesticidov in drugih polutantov ali onesnaževalcev - vse to je postalo nevarno za zdravje ljudi. Razni organski in anorganski odpadki neposredno ogrožajo ekosistem.

Tovarne celuloze in lesna industrija hudo onesnažujejo reke. Drobnih celulozni delci lahko v tankih plasteh prekrijejo škrge rib in jim tako onemogočajo dihanje.

Z industrijskimi odpadki pridejo v hidrosfero še mnoge druge netopne organske snovi. Pri razgradnji teh snovi se porablja kisik iz vode, s tem pa je ogrožen obstoj živih bitij v vodi.

Živilska industrija spušča z odpadnimi vodami v reke in morja celo vrsto stranskih produktov in vmesnih proizvodov, kot so npr. maščobe, beljakovine, razni aditivi, polfosfati, antioksidanti idr. Vsi ti onesnaževalci motijo biološko ravnotežje. Lahko pa bi jih uporabili kot živinsko krmo (maščobe, beljakovine, razni aditivi, polifosfati, antioksidanti idr. Vsi ti onesnaževalci motijo biološko ravnotežje. Lahko pa bi jih uporabili kot živinsko krmo (maščobe in beljakovine), ali pa kot sekundarne surovine.

Med nevarnejše onesnaževalce štejemo klorirane ogljikovodike, živo srebro in tudi sredstva za varstvo rastlin - pesticide (insekticide, herbicide, fungicide, rodenticide).

Onesnaženost okolja je tudi posledice nepravilne in pretirane uporabe pesticidov.

Danes zelo onesnažujejo biosfero nafta in njeni derivati. Glavni polutanti so industrijski obrati, termoelektrarne in jedrske elektrarne.

NAVODILA

Industrijskega razvoja ne moremo zaustaviti. Zato učencem ob slabih vplivih prikažemo tudi dobre vplive kemije na človeka in okolje, predvsem pa opozorimo na pravilen izbor tehnologije, predelavo in uporabo sekundarnih surovin.

Film je primeren za učence v 7. in 8. razredu osnovne šole, ogledajo pa si ga lahko tudi učenci v srednji šoli pri obravnavi tem o ekologiji.

OD RUDE DO SUROVEGA ŽELEZA

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo najpomembnejše železove rude
- se seznanijo s proizvodnjo surovega železa
- se seznanijo z uporabo železa in žilindre.

VSEBINA

Najpomembnejše železove rude so limonit, siderit, hematit in magnetit.

V rudnikih železove rude dobivajo osnovno surovino za proizvodnjo železa - železovo rudo.

Pri pridobivanju surovega železa dodajajo talila. Jalovino tako vežejo v žilindro, ki ima manjšo gostoto od raztaljenega železa.

Surovo železo dobimo v plavžu in elektroplavžu.

Če proizvodnja surovega železa poteka tako, da se ogljik, vezan na železo, izloča pri strjevanju v obliki železovega karbida - cementita, potem nastaja belo surovo železo - bela litina.

Če pa se ogljik pri strjevanju surovega železa izloča v obliki grafita, nastane sivo surovo železo ali siva litina.

NAVODILA

V filmu je prikazana proizvodnja surovega železa v plavžu.

Film je primeren za učence v 1. letniku srednje šole ob obravnavanju kovin. Ogledajo naj si ga tudi učenci 7. razreda osnovne šole pri učni enoti - pridobivanje železa.

KOLOIDNI SISTEMI

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo koloidne sisteme
- se seznanijo, da so koloidi sestavni del vsakdanjega življenja

VSEBINA

Film o koloidnih sistemih se začne z opisom sistemov, kot so: pesek in voda, srebrov jodid in voda, žveplo in voda, zrak in trdni delci ter kis in voda.

Nadaljuje se s poskusi in z opisom koloidno-disperznih sistemov. Razlikujemo: grobo disperzne sisteme, koloidno disperzne sisteme in prave raztopine.

Lastnost, da se svetloba sipa na koloidnih delcih, imenujemo Tyndallov efekt.

Koloidi so sestavni del našega vsakdanjega življenja (emulzija, pena, dim, megla, površinsko aktivne snovi).

Z elektroforezo lahko iz zmesi koloidov izločimo posamezne sestavine. To metodo pogosto uporabljajo v medicini za analizo beljakovin v serumu.

NAVODILA

Film je primeren za učence v srednji šoli pri obravnavi koloidnih sistemov.

Navodila k oddajama iz sporeda šolske TV spomladi 1988

POVRŠINSKA NAPETOST

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- se seznanijo s površinsko napetostjo v tekočinah
- spoznajo zgradbo površinsko aktivnih snovi
- spoznajo delovanje tenzidov pri pranju in flotaciji.

VSEBINA

Za tekočine je značilna površinska napetost. Molekule na površini tekočine

nimajo privlačnih sil uravnoveženih v vseh smereh. Zato je energijsko najugodnejše, da ima tekočina čim manjšo površino (krogla ima od teles z enako prostornino najmanjšo površino). Da bi površino tekočine povečali, potrebujemo delo. To delo imenujemo površinska napetost.

Površinsko aktivne snovi zmanjšujejo površinsko napetost. To lastnost tenzidov izrabljamo v gospodinjstvih (pranje perila z detergenti) in za bogatnje mineralnih surovin. Ta tehnološki postopek imenujemo flotacija.

Največji delež tenzidov uporabljamo za proizvodnjo detergentov. Najpomembnejše sestavine detergentov so poleg tenzidov še natrijev tripolifosfat, soda, zeolit, natrijev perborat in optična belila.

NAVODILA

Film je primeren za predvajanje v srednji šoli pri kemiji v korelaciji s fizikalno kemijo.

POLIMERI

SMOTRI, VSEBINA, NAVODILA

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo naravne polimere in njihov pomen
- se seznanijo s sintetičnimi polimeri in pridobivanjem umetnih mas
- spoznajo široko uporabnost umetnih mas.

VSEBINA

Zgodovinarji včasih zaradi pomanjkanja podatkov o dogajanjih in kulturi človeštva poimenujejo zgodovinska obdobja po materialih, ki so jih v teh dobah povečini uporabljali v vsakdanjem življenju za izdelavo orodja, orožja, nakita in drugega.

Tako lahko naštejemo kameno, bakreno, bronasto in železno dobo.

Morda bodo zgodovinarji to naše obdobje poimenovali po materialu, ki je odkritje današnjega časa in je postal nepogrešljiv v vsakdnem življenju. To so polimeri.

Morda bodo to našo dobo preprosto poimenovali polimerna doba.

Iz polimerov so izdelani nakit, telefoni, računalniki, sanitarije, deli pohištvene opreme idr. Široka je uporaba polimerov v elektrotehniki, medicini, gradbeništvu.

Polimerni materiali so tudi v naravi, te imenujemo naravni polimeri – proteini ali beljakovine. Proteini so v mleku, dlakah, mesu itn. Najpogostejši rastlinski polimer je celuloza.

Polimeri so tudi osnova življenja. Danes vemo, da so v vsakem živem organizmu milijoni celic, ki so tovarna posebnih polimernih molekul – deoksiribonukleinske kisline, ali skrajšano DNA molekule.

Danes izdelujemo sintetične polimere ali umetne mase.

Polimeri so kemijske spojine z veliko relativno molekulsko maso. V primerjavi z drugimi molekulami so to velemolekule in jih zato imenujemo makromolekule.

NAVODILA

Film je primeren za učence v srednji šoli pri obravnavi polimerov. Ogledajo si ga lahko tudi učenci v 8. razredu osnovne šole. Učence opozorimo na veliko obremenitev našega okolja s polimernimi materiali. Te odpadne materiale že skusajmo ponovno uporabiti (recikliranje) ali pa razgraditi v uporabljive manjše molekule.

OD NEWTONOVE DO EINSTEINOVE MEHANIKE

Beograjska serija ima 8 nadaljevanj. Namenjene so tistim učencem osnovnih šol, ki že poznajo osnovne enačbe gibanj in tistim srednješolcem, ki jih zanimata zgodovina fizike in nastajanje novih teorij. S primerno dopolnitvijo in z zapisom ustreznih enačb pa je ta serija primerna tudi za učence višjih razredov srednjih šol.

Vsako razlago v fiziki mora spremljati poskus ali pa vsaj pregledna slika. Pisanje napotkov brez ustreznih slik je slabo pisanje. Vseeno upam, da si boste s kratkim povzetkom vsebine vsake oddaje lahko pomagali.

Priporočite učencem dodatno literaturo:

Max von Laue, Kratka zgodovina fizike, DMFA, knjižica Sigma 34 Presek VII/5 Kaj je teorija relativnosti

Presek VII, Relativnost za začetnike, Presekova knjižnica Presek XIV/3,4,7

Janez Strnad, Fizika za družboslovno usmeritev, DZS 1983 Janez Strnad, Meri platno, trak na vatle, DZS., 1987

RAZVOJ MEHANIKE

Na začetku opredelimo pojem prostora. Popolnoma prazen prostor je nenavaden pojem, saj prostor lahko opredelimo le s predmeti. Včasih so tak prostor imenovali absoluten prostor, nekateri so raje govorili o opazovalnem sistemu, v katerem miruje eter. Ta absolutni prostor je astronomski sistem iz mehanike (glej Kratko zgodovino fizike, str. 64, 65).

Osnovnošolcem je treba z zgledi pokazati, zakaj je oblika tirov pri gibanju teles v različnih opazovalnih sistemih različna. Avtor oddaje nakaže pot, po kateri je prišel Newton do spoznanj, ki jih je objavil v knjigi Matematična načela naravoslovja. Našteje tri Newtonove zakone in skuša ugotoviti, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da ti zakoni veljajo. Vpelje pojem inercialni opazovalni sistemi in nakaže, zakaj je bilo treba zgraditi novo mehaniko.

PREVERJANJE NEWTONOVE MEHANIKE

Opazujemo gibanje telesa. Merimo čas, definiramo opazovalni sistem, opredelimo pojma fizikalni dogodek in sočasnost dogodkov. Ugotovimo, da je gibanje relativno. Opis gibanja je odvisen od izbire opazovalnega sistema (osnovnošolcem naštejete še nekaj primerov). Ugotavljamo, v katerih opazovalnih sistemih veljajo Newtonove enačbe v enaki obliki (invariante). Seznanimo se z lastnostmi prostora in časa in Galilejevimi načelom relativnosti. Spoznamo, da veljajo Newtonovi zakoni gibanja samo za telesa, katerih hitrost je majhna v primerjavi s hitrostjo svetlobe.

NEWTONOVA KINEMATIKA

Najprej opredelimo pojem kinematike. Vpeljemo točkasto telo in osnovne kinematične količine: pot, hitrost in pospešek. Nakazana je pot do pojma odvoda (fizikalni pomen se da lepo razložiti z lepo sliko in opazovanjem naklona palice, ki je ves čas tangenta na tir, vrednost odvoda v vsaki točki krivulje je enaka smernemu koeficientu tangente v tej točki). V oddaji je le nekaj besed o Galilejevih poskusih. Galilei je bil dober eksperimentator. Veliko zanimivih podatkov bodo našli tudi osnovnošolci v Obzorniku za matematiko in fiziko, letnik 27, št 5, Janez Strnad, Galileo Galilei in poskusi s prostim padom.

V oddaji so omenjeni antični misleci eleati. Povejte učencem, kako so razlagali, da Ahil ne more dohiteti želve. Opazovalne sisteme moramo znati nekako povezati. Potrebujemo transformacije, ki količinam iz prvega sistema priredijo količine v drugem sistemu. Takih transformacij je veliko. Spoznamo Galilejevo transformacijo. Pregledamo posledice predpostavk Newtonove mehanike. Ure tečejo v vseh sistemih enako (čas je absoluten), ohranjajo se dolžine, dogodki ki so sočasni v prvem sistemu, so sočasni tudi v drugem (mislimo seveda na inercialne sisteme). Hitrost teles v Newtonovi mehaniki ni

omejena. Zapis enačbe $c=inv=neskončno$ je le simboličen, saj je invarianta lahko le količina z določeno vrednostjo. Pogled naprej pokaže, da Einsteina mehanika zahteva mejno hitrost.

NEWTONOVA DINAMIKA

Definiramo pojma masa in sila. V šoli navadno najprej definiramo silo in šele potem maso. Opredelitev obeh pojmov ni dobra, saj bi morali še povedati, kako obe količini merimo. Osrednja tema oddaje je Newtonova enačba gibanja. $E=m \cdot a$ Enačba je zapisana tudi v drugi obliki z odvodom gibalne količine po času. Razložena sta dva posebna primera, ko je sila nič in ko je sila konstantna. Srednješolcem je treba enačbo prebrati natančneje. Govoriti bi morali o vsoti vseh zunanjih sil, ki delujejo na telo (vektorski vsoti). Ugotovimo, kdaj lahko uporabimo II. Newtonov zakon in kdaj ne. Nakažemo pot do nove Einsteinove dinamike.

NAČELA EINSTEINOVE MEHANIKE

Tudi klasično mehaniko bi lahko zgradili na načelih. Avtor oddaje je to tudi storil. Najprej postavi načela klasične mehanike, potem pa ugotavlja, katera načela je treba spremeniti, da dobimo načela posebne teorije relativnosti. Pravilnejša bi bila verjetno obrnjena pot, za učence je navedena pot lažja. Oddaja pokaže, zakaj je bilo treba zgraditi novo mehaniko (klasične mehanike in elektrodinamike niso mogli povezati v enotno teorijo). Omenjene so Maxwellove enačbe, zapis enačb tudi za srednješolce (v tej obliki) ni prime-

ren. Povejte jih raje z besedami (Ivan Kuščer, Matematične naloge iz fizike, str. 81, DMFA). Zadnji del oddaje je namenjen razpravi o hitrosti svetlobe.

LORENTZOVE TRANSFORMACIJE

Najprej ponovimo Galilejeve transformacije, nato ugotovimo, da Einsteinova teorija zahteva nove transformacije. Lorentzove transformacije. Izpeljava je za večino učencev pretežka. Spoznamo posledice: spremeni se dolžina, čas je relativen, premikanje ur vpliva na njihov tek. Učenci naj preberejo odlično knjižico Kaj je teorija relativnosti. Srednješolcem predlagajte, naj preučijo teorijo grup in transformacije v ravnini po knjigi F. Križaniča, Matematika 3, DZS 1983, str. 87. Snov je primerna le za dobre srednješolce. Na koncu oddaje se naučimo še seštevati hitrosti, ki so blizu svetlobne hitrosti. Tudi to lahko izpeljemo iz teorije grup, če vzamemo elemente iz množice $(-1,1)$, grupno operacijo pa definiramo kot $xy = (x+y)/(1+xy)$ in ugotovimo, da je vrednost kompozituma tudi med -1 in 1 in da je $x=v/c$, to je hitrost telesa deljena s svetlobno hitrostjo. Predznaka pred x in y sta odvisna od tega, kako se telesi gibljeta. Pozitivni sta oba hitrosti, če se telesi gibljeta v isto smer in različnih predznakov, če se gibljeta v nasprotnih smereh.

Primerno literaturo lahko najdejo učitelji tudi v člankih, ki so bili objavljeni v Obzorniku, pa tudi v knjigi Janeza Strnada, Relativnost, knjižnica Sigma, MK 1969. Knjiga je primerna le za tiste, ki obvladajo srednješolsko matematiko in fiziko.

Zadnji oddaji še nista pripravljene, zato o njiju prihodnjic.

NADA RAZPET

Ciklus oddaj

V SVETU MINERALOV

Ciklus zajema štiri oddaje:

1. MED KRISTALI
2. PREPROSTO PREPOZNAVANJE MINERALOV
3. MED RUDNIMI MINERALI
4. UPORABNI IN LEPI

Vsaka oddaja bo trajala predvidoma petnajst minut.

Prva oddaja bo popeljala gledalca ob naravnih in brušenih dragih kamnih v svet mineralov, ki grade Zemljo in druga nebesna telesa. Pripovedovala bo o kemični sestavi mineralov. S pomočjo rentgenogramov in modelov prostorskih mrež bo pojasnjevala zgradbo njihovih kristalov, ki je odvisna od kemične sestave, temperature in pritiska. Govorila bo o pravilnih kristalih, o dvojčkih, spačkih, orjaških kristalih in kristalnih skupkih.

V drugem delu – Preprosto prepoznavanje mineralov – so nanizane splošne razpoznavne lastnosti mineralov: barva, barva črte, sijaj, prepustnost za svetlobo, gostota, trdota in razkolnost. Omenjeni sta še dvolumnost in fluorescenca.

V tretjem delu so predstavljeni najznačilnejši rudni minerali svinca, cinka, bakra, železa, kroma, živega srebra, aluminija, urana, srebra, platine in zlata; vsi z lepimi primerki in rudišči.

Četrta oddaja bo predstavila izbor uporabnih in lepih mineralov, kot so pirit, žveplo, sadra, azbest, muskovit, kalit, ter poldrage in drage kamne.

Snov bo postala zares zanimiva šele ob bogatem izboru mineralov. Zato bomo snemali najlepše primerke v zbirki Katedre za mineralogijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani kot tudi v zasebni zbirki inž. Branislja in na Srednji družboslovno-jezikovni šoli Borih Ziherl v Škofji Loki. V prvem delu so potrebni animirani kadri, ki ponazarjajo nastajanja prostorskih mrež in rast kristala.

Posebno zahtevno bo snemanje mineralov v ultra vijolični svetlobi. V navadni svetlobi bo zagotovila šele primerna osvetlitev zares naravno barvo in sijaj mineralov. Zamudno bo snemanje drobnih kristalov, ki imajo najbolj pravilne oblike, a te se izrazijo šele, ko so povečane.

Ciklus oddaj **V svetu mineralov** je namenjen naravoslovnim dnevom vseh programov in smeri v srednjem izobraževanju. Posebno bo dobrodošel pri pouku geološke, rudarske in kemijske usmeritve. Prav bo prišel pri rednih urah kemije v vseh programih. Uporaben bo tudi v zadnjih razredih osnovne šole.

Ciklus oddaj naj bi zbudil zanimanje za zakonitosti in lepoto v neživi naravi in olajšal mladim ljudem dokaj zahtevne predstave prostorskih mrež.

Oddaje bodo poljudnoznanstvene, razumljive širokemu krogu gledalcev. Zanimive bodo tudi za tiste, ki jim je bil doslej svet mineralov odmaknjen in tuj.

LIDIJA CIGOJ

ŽIVA BIOLOGIJA

Temeljno sporočilo oddaje bi moralo pokazati, da moramo pri biološki vzgoji in izobraževanju (organiziranem in neorganiziranem) izhajati iz živega. Neposredni stik z živim nam daje možnosti za uresničevanje številnih vzgojnih in izobraževalnih smotrov. Pri delu z živim so zlasti v ospredju vzgojni smotri. Otroci (mladostnik) naravo ali živo doživijo in jo opazuje. Na podlagi doživetij in spoznanj ter pod strokovnim vodstvom vzgojiteljev in učiteljev oblikuje svoj odnos do narave, to pa je zdaj, ko se s pozitivnim odnosom do narave ravno ne moremo pohvaliti, še toliko pomembnejše. Temeljna zasnova biološke vzgoje in izobraževanja mora zajeti vse stopnje šolanja od predšolske do visokošolske vzgoje in izobraževanja – pri tem mislimo zlasti na vzgojo prihodnjih učiteljev in vzgojiteljev. Prav ti prenašajo pravilen odnos do narave na mladi rod.

Posebno pazljivi moramo biti pri etičnem vidiku. Pokazati moramo ogroženost narave in da jo s tem ko delamo z živim, le še bolj zavarujemo, ne pa ogrožamo.

Oddaje naj bi s svojo atraktivnostjo in zanimivostjo pritegnile osnovnošolce in srednješolce in jim pokazale, kako se lahko približamo naravi in živemu pri organiziranem pedagoškem procesu in tudi ljubiteljsko v domačem kraju. Hkrati bi morale pritegniti tudi starše in vzgojitelje in jim sporočiti, kaj pomeni stik z živim za celostno oblikovanje mladega človeka, zlasti pri oblikovanju njegovega pozitivnega odnosa do narave.

Oddaje naj bi tudi pokazale možnosti za vključevanje živega v biološko vzgojo in izobraževanje.

K sodelovanju bi morali pritegniti tiste vzgojno-izobraževalne organizacije, ki uspešno včlenjujejo žive organizme v vzgojno-izobraževalni proces. S tem bi dobili učitelji priznanje, tisti, ki tega področja še ne včlenjujejo, naj bi spoznali, da je tako delo nujno za pravilno oblikovanje mladega človeka, da samo delo ni zelo zahtevno ter glede na gmotno vrednotenje tudi ne zelo drago. Tako naj bi oddaje motivirale vzgojitelje in učitelje, pa tudi starše za včlenjevanje živega v vzgojo in izobraževanje.

1. UVODNA ODDAJA: MOTIVACIJA ZA GLEDALCE

Mozaik zanimivosti iz vseh naslednjih oddaj. Oddaje naj bi bile lepljenka iz atraktivnejših delov celotne serije. Učitelj naj seznanji učence z vsebino celotne serije in jih motivira za gledanje. Temeljno sporočilo (navedeno v uvodu), ki ga morajo vsebovati vse naslednje oddaje, mora biti poudarjeno v prvi oddaji.

2. ŠOLA V NARAVI

3. SPOZNAVANJE NARAVE V NARAVI

Pritegnimo šole, ki imajo dobro organiziran in izdelan pouk v naravi: Srednja naravoslovna šola v Ljubljani (delo na kopnem), Srednja naravoslovna šola Piran (delo na morju – obali), Naravoslovni dnevi (odvisno od časa snemanja), Vrtec v naravi (VVZ Poljane), Študentje biologije pri terenskem delu (študentje pedagoške smeri Vtozd za biologijo). Oddaja zajema celoten presek dela v naravi od predšolske vzgoje do visokega šolstva. Pokazati mora tudi možnosti za samostojno opazovanje v naravi (v domači okolici, na izletih) in pri tem nakazati ustrezno literaturo, ki jo lahko otrok pri delu uporabi. Oddaja nakazuje možnosti za nabiranje organizmov in prenos v umetno okolje. S tem se oddaja povezuje z naslednjo.

4. VIVARIJ

Opredelitev pojma. Tehnične rešitve. Naselitev z organizmi. Vzdrževanje. Literatura. Institucije v Sloveniji. Ljubiteljsstvo. (Za snemanje oddaje se je treba dogovoriti z avtorji scenarija).

5. VIVARIJ V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ORGANIZACIJAH

Vivarij v vrtcu (VVZ Poljane), na osnovnih šolah (osnovna šola Jurovski dol), srednjih šolah (Srednja naravoslovna šola Ljubljana, Srednja farmacevtska šola Ljubljana, Srednja naravoslovna šola Piran, Srednja naravoslovna šola Celje). Delo študentov pri gojitvi organizmov. Oddaja mora pokazati pomen vivarija v šoli – delo učiteljev in učencev, ter možnosti za opazovanje in eksperimentiranje z organizmi in tako uvaja v naslednje oddaje.

6. LABORATORIJSKO DELO

Prikaz različnih laboratorijskih del z živimi organizmi, ki izhajajo iz proste narave ali iz vivarija. O izbiri vaj in izvajalcih se moramo dogovoriti. Oddaje morajo prikazati učence pri delu in morajo vsebovati temeljno sporočilo, da

živili pri poskusih ne mučimo ali ne uničujemo. Temeljno sporočilo je torej, da se ob poskusu naučimo, hkrati pa ohranjamo živo.

7. ŠOLSKI VRT

Tipi šolskih vrtov. Možnosti na naših šolah. Opredelitev pomena šolskega vrta pri naravoslovni vzgoji in s tem tudi opredelitev vsebine.

Oddaja mora prikazovati učence in učitelja pri delu v vrtu in vključevanje vrta v pouk.

8. NARAVOSLOVNE IN GOZDNE POTI, NARODNI PARKI

Oddaja naj bi pokazala, kaj v Sloveniji imamo in kakšne vsebine ponujajo za delo naravoslovne poti. Pri tem bi pokazali največje zanimivosti posamezne poti, in delo učencev na eni od njih.

9. BIOLOŠKO ZANIMIVE INŠTITUCIJE V SLOVENIJI

Botanični vrtovi, Živalski vrt, Vivarij VTOZD in akvariji, Prirodoslovni

muzeji.

Oddaja mora pokazati pomen strokovnega vodenja po teh institucijah in delo učencev v njih.

10. RASTLINE DOMA IN V UČILNICI

Oddaja naj bi pokazala možnosti za gojenje rastlin, izbor rastlin in bistvene napotke za delo otrok doma in v šoli. Bistveno sporočilo oddaje naj bi bilo vzdrževanje živega rastlinskega sveta in biološko znanje, ki ga pridobivajo pri tem otroci.

11. SKLEPNA ODDAJA

Prikazala naj bi transformacijo otrok po delu z živim in ob njem ter posledičnost take vzgoje pri varovanju okolja ter prenos pridobljenega znanja v življenje. (Npr.: testiranje odpadnih voda z vodnimi bolhami, primerjava biološko aktivnega filtra s čistilno napravo.)

TUJI JEZIKI

ANGLEŠKA SLOVNICA V PRAVLJICI

Da bi bil pouk tujega jezika čim uspešnejši in da bi dal že učencem ob sklepnem osnovnem izobraževanju čim trdnejše temelje splošnega znanja jezika, predvsem pa **spodobnost preproste slušno govorne komunikacije** in razumevanja branja preprostih pisnih sporočil, mora učitelj učence nenehno spodbujati k sodelovanju tako, da napravi pouk zanimiv in privlačen za vse. Pri tem mu je v oporo že sama didaktična zasnova pouka tujega jezika in njemu prilagojeno učno gradivo, ki dosledno postavlja učenca v vlogo subjekta učnega procesa.

Pouk tujega jezika poteka v zelo raznolikih oblikah, ker je večplasten, saj mora razvijati štiri različne jezikovne sposobnosti (poslušanje, govor, branje, pisanje), ki se prepletajo, vsaka od njih pa zahteva poseben prijem. V stalni slušno-govorni interakciji se v njem vrstijo vpeljevanje v novo besedje, v novo sestavo, v novo berilo, potem formalne vzorčne vaje, vaje v vpraševanju in odgovarjanju s predvidljivim odgovorom, transformacijske vaje, vezani in prosti dvogovor, dramatizacija beril, branje, obnavljanje besedil, pisanje narekov in drugih nalog, razne vrste ustnega preskušanja znanja, pete in govorne pesmi, igre, tekmovanja idr. Torej je dramatizacija le ena izmed oblik komunikativnega prijema v pouku tujega jezika. Kaj lahko dosežemo

s tako obliko pouka tujega jezika? Če je eden temeljnih smotrov pouka tujega jezika v osnovni šoli razvijati sposobnost slušno-govorne komunikacije, v kateri je učenec subjekt, potem je lahko dramatizacija nadvse uspešen način za doseg tega cilja. Z njo postaja učna snov zanimivejša, učenci pa dejavni udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa, nezavedno razvijajo spretnost govora s poudarkom na izgovorjavi, ritmu in intonaciji. Jezika se uče tako, da ga uporabljajo, pri tem se zabavajo, ob dosežkih se veča njihovo zaupanje v pridobivanje jezikovnih sposobnosti v tujem jeziku, prav tako motivacija za učenje. Motivacija pa je edino pravo zagotovilo za uspeh.

Predstava Angleška slovnica v pravljici združuje vse te pozitivne prvine, dodana pa ji je še nova prvina. Stare pripovedi so združene s predpisano učno snovjo in tako se povezuje lepo s koristnim. Pravljičnice zanimivo in privlačno približajo učencem slovnico in besedje. Ko učenec nastopa v vlogi pravljlične osebe, nezavedno dojame novo strukturo in novo besedje v smiselni, tekoči interakciji v tujem jeziku. Smotra predstave Angleška slovnica v pravljici sta:

– prikazati dosežke učencev osnovne šole in iznajdljivost posameznih učiteljev za uvajanje novih oblik pouka;

– spodbuditi tudi druge učence in učitelje osnovnih in srednjih šol, da prikažejo svoje dejavnosti širši javnosti in se tako medsebojno seznanjajo s še drugimi oblikami vzgojno-izobraževalnega procesa, ki so tako kot dramatizacija, most mest med delom v razredu in med resničnim življenjem, v katerem bo moral učenec prej ali kasneje uporabiti znanje tujega jezika, pridobljenega v šoli.

NEVENKA SELIŠKAR

GRAMMAR IN STORIES

Izvajajo: učenci Osnovne šole Hinka Smrekarja, Ljubljana Režiserka: Maja Weiss

Mentorici učencev: Dušica Kunaver in Marjeta Peterlin

Namen predstave:

S kolegico Marjeto Peterlin sva se z načinom pouka, ki sva ga imenovali »slovnica v pravljici«, želeli pridružiti prizadevanju učiteljev po »odprti šoli«.

Jezik, domači ali tuji, ima življenjsko širino, zato ga ni mogoče zmeraj poučevati le ozko, šolsko. Če hočemo, da se bo otrok začel učiti jezika z veseljem, mu ga moramo približati tako, da bo postal del njegovega sveta. Eden najlepših delov otrokovega sveta so prav gotovo pravljice in pripovedke.

Ob tej misli sem se lotila pisanja angleških pripovednih besedil, v katera sem včlenila neko slovnico obliko. To je sicer ustaljeni način pouka po vseh učbenikih, le vsebina besedil je prijetnejša in privlačnejša. Tri besedila tako prirejenih pripovedi bo v začetku prihodnjega meseca izdala Državna založba Slovenije (Erazem Predjamski, Vilenica in Peter Klepec). Ta besedila pomenijo korak naprej od običajnih »simplified« izdaj tujih založb. Razmeščena so po težavnostnih stopnjah, poleg tega pa je v njih poudarjeno eno od slovnicih poglavij (pridevniki, velelniki, časi itn.).

Če ob takem načinu pouka pritegnemo še v učni proces še učenca kot glavnega dejavnika, začnemo tovrstna besedila dramatizirati. Učenec se bo z bogastvom svoje domišljije rad vživel v vlogo, ki mu jo ponuja pravljica ali pripovedka. Z Marjeto Peterlinovo sva v lanskem šolskem letu pripravili v Cankarjevem domu nastope najinih učencev in tako skušali uresničiti te smotre: združevati lepo s koristnim, pritegniti otroka k pouku in dati jeziku čim širše kulturno ozadje.

Za lanske predstave sva pripravili z osmošolci odlomek iz Iliade, Robina Hooda in Pepelko, s sedmošolci pa Sneguljčico.

Vsebinski in namen teh predstav:

ILIADA – THE GOLDEN APPLE

Učni smoter: utrjevanje stopnjevanja pridevnik.

Vzgojni smoter: vpogled v zibelko evropske kulture.

Vsebinski: Ples bogov na Olimpu – užaljena boginja Iris zaneti z zlatim jabolkom prepir med boginjami. Zeus predlaga, naj Paris razreši prepir, katera boginja je najlepša, najpametnejša in najprivlačnejša.

ROBIN HOOD

Učni smoter: utrjevanje časov, predvsem poudarek na Present Perfect.

Vzgojni smoter: stik s svetom anglosaške ljudske epike.

Vsebinski: Življenje v gozdu, srečanje Robina in Friar Tucka. Dvoboj z Marian, preden se Robin ne odkrije in ga Marian spozna. Gozd, srečanje z Alan-a-Dalom, ki mu bogati snubec hoče vzeti nevesto. To preprečijo Robinovi možje.

PEPELKA

Učni smoter: utrjevanje pogojnih stavkov.

Vzgojni smoter: evropska pravljlična klasika.

Vsebinski: dramatizacija vse pravljice.

SNUGULJČICA

Ta predstava ni obremenjena s poudarkom na slovnici, a smo jo uvrstili, da bi popestrili predstavo. V tej igrici so se učenci ob pesmih in plesih, ki so jih oblikovali sami, lahko še toliko bolj sprostiti in pokazali svojo iznajdljivost in domiselnost.

Za predstavo v Cankarjevem domu so pripravili sami tudi obleke in sceno. Pri delu je sodelovala tudi Bojana Makuc, likovnica, ki poučuje na naši šoli, s svojim likovnim krožkom. Učence smo skušali pritegniti k delu celostno, na jezikovnem, igralskem, likovnem, glasbenem in plesnem področju.

V letošnjem šolskem letu pa je Marjeta Peterlinova s svojimi šestošolci pripravila še eno igrico – dramatizacijo pravljice VILENICA (ljudska pravljica o podzemski jami Vilenica pri Sežani). Besedilo je vzeto iz knjige, ki bo prihodnji mesec izšla pri Državni založbi Slovenije. Slovnicična tema je: utrjevanje velelnikov.

Če bi se nam posrečilo z dramatizacijo te pravljice in drugih podpreti izdajo knjižic v zbirki Grammar in stories, bi s tem naredili nov korak v sodelovanju televizija-založba-šola. Naš skupni smoter je otrokova vzgoja. Otroku želimo povedati, da je učenje lahko tudi prijetno in zabavno in da evropska pripovedna klasika, predvsem pa slovensko ljudsko izročilo, hranita neizmerno bogastvo lepega.

DUŠICA KUNAVER

PRILOGO TELEVIZIJA V ŠOLI FINANCIRA
IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE

